

TUTUKLU ve HÜKÜMLÜLERİN ULUSLARARASI ve ULUSAL KAYNAKLARDA SAĞLIK HAKLARI

Prof. Dr. Ahmet SALTİK
Ankara Üniv. Tıp Fak. Halk Sağlığı Anabilim Dalı
ADD Bilim-Danışma Kurulu Yazmanı
profsaltik@gmail.com, www.ahmetsaltik.net

*“ Boşunadır yasalar; herkesi eşit olarak bağlamıyorsa
Boşunadır yasalar; toplumda 1 tek kişi bile
ceza almadan onları çiğneyebiliyorsa.. ”¹*

Denis DİDEROT, Düşünceler (1774)

Yazımıza **Aydınlanma Devrimi**'nin öncülerinden ünlü Fransız düşünür, yazar -6 ciltlik **“Ansiklopedi”** nin yazarı- Denis Diderot'dan bir alıntı ile başladık. Yine O'ndan, o büyük Aydınlanmacıdan bir alıntı ile başlayacağız korkarım. Günümüzden 237 yıl öncesinin hukuk anlayışına bakar mısınız? Ülkemizde son birkaç yıldır yapılagelenleri izleyince, bırakın “hukuk devleti” olmayı, “yasa devleti” bile olamadığımızı ya da 1961 anayasası ile geldiğimiz saygın özgürlükçü rejimden ne denli gerilere savrulduğumuzu acıyla saptıyoruz. Yine de iç ve dış hukuk kaynaklarında yer alan (*kode edilen*) pozitif normları -yargısal içtihatları dışarıda bırakarak *ana çizgileriyle*- özetlemek yerinde olacaktır kanısını taşıyoruz bir Toplum Hekimi olarak..

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir. 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile **“İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**'nin Resmi Gazetede yayımından sonra okullarda ve öbür eğitim kurumlarında okutulması, yorumlanması ve bu Bildirge hakkında radyo ve gazetelerde uygun yayında bulunulması” kararlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu Kararı 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Madde 25 : Her-ke-sin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.

➤ **Ama Türkiye'de hala, cezaevlerinde, kesin hüküm giymemiş, Hukuk Devletine emanet yılların tutukluları "de jure" değil ama "de facto hükümlüler" ölüyor!
İnsanlığımızdan sonsuz utanç duyuyoruz, kahroluyoruz; sorumlular adına da..**

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

Madde 3 : Sağlık Hizmetlerine Erişimde Adalet

¹ Eski Cumhurbaşkanı'ndan **Turgut Özal**'ın **“Anayasayı bir kez delmekle bir şey olmaz..”** sözünü işittiğimizde ne denli acı duyduğumuzu anlatmamız çok güç..

Taraflar, **sağlık** gereksinimleri ve var olan kaynakları dikkate alarak, kendi yasal yetkileri kapsamında, uygun nitelikteki sağlık hizmetlerinden adil bir biçimde yararlanılmasını sağlayacak uygun önlemleri alacaklardır. (5013 sayılı yasa, 9.12.03 tarih ve 25311 sayılı RG)

AB Temel Haklar Şartı

(Nice, 7 Aralık 2000) <http://ek12.utup.dpt.gov.tr/ab/hukuk/temelhak.pdf>

Madde 34 : Sosyal güvenlik ve sosyal yardım

Birlik, Topluluk hukuku ile ulusal hukuk ve uygulamalardan kaynaklanan kurallar uyarınca, işini yitirme durumunda ve analık, **hastalık**, iş kazaları, geçindirilmeye muhtaçlık veya yaşlılık gibi durumlarda koruma sağlayan sosyal güvenlik yardımlarından ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını tanır.

Lizbon Hasta Hakları Bildirisi-1981

Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981'de yayınlanmıştır.

Hekim, pratik, etik ve yasal tüm zorlukların bilincinde olarak, **her koşulda** vicdanının sesini dinleyerek hasta için en iyi olanı yapmalıdır. Aşağıdaki Bildirge, hekimlik mesleğinin hastalara sağlamayı amaçladığı temel hakları içermektedir. Yasalar veya hükümet uygulamalarının hastaların bu haklarına uygun olmadığı durumlardan **hekimler**, uygun yollarla bu uygulamaları düzeltmeye veya ortadan kaldırmaya çalışmalıdır.

1. Hasta, hekimini özgürce seçme hakkına sahiptir.
2. Hasta, hiçbir dış etki altında kalmadan özgürce klinik ve etik kararlar verebilen bir hekim tarafından bakılabilmek hakkına sahiptir.
3. Hasta, yeterli ölçüde bilgilendirildikten sonra önerilen tedaviyi kabul veya reddetme hakkına sahiptir.
4. Hasta hekimden, tüm tıbbi ve özel hayatına ilişkin bilgilerin gizliliğine saygı duyulmasını bekleme hakkına sahiptir.
5. Her hastanın onurlu bir şekilde ölmeye hakkı vardır.
6. Hasta, uygun bir dinsel temsilcinin yardımı da dahil olmak üzere ruhi ve manevi teselliği kabul veya reddetme hakkına sahiptir.

MAHPUSLARIN (Tutuklu + Hükümlü) ISLAHI İÇİN ASGARİ STANDART KURALLAR

10. Mahpuslara (Tutuklu + Hükümlü) kalmaları için ayrılan bütün yerlerde ve özellikle uyumak için kaldıkları yerlerde, iklim koşullarına ve ayrıca metreküpteki hava miktarına, asgari metrekare alana, ışıklandırmaya, ısıtmaya ve havalandırmaya gerekli özen gösterilerek, **sağlık için gerekli bütün gerekler karşılanır.**

Kişisel temizlik

15. Mahpusların (Tutuklu + Hükümlü) kendilerini temiz tutmaları istenir ve bu amaçla kendilerine sağlıkları ve temizlikleri için gerekli su ve tuvalet malzemesi sağlanır.

Yiyecek

20. (1) Kurum idaresi tarafından her mahpusa (Tutuklu + Hükümlü) sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verilir.

---

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır.
Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

Sağlık hizmetleri

22. (1) Her kurumda, psikiyatriden de anlayan en az bir nitelikli sağlık görevlisi hizmet verir. Kurumdaki sağlık hizmetleri, toplumun veya ulusun genel sağlık yönetimiyle yakın ilişki içinde düzenlenir. Kurumdaki sağlık hizmetleri, psikiyatrik olgularda tanı ve gerektiğinde ruh sağlığındaki normal dışı olan durumları tedavi etmeye olanak verecek biçimde düzenlenir.

(2) Durumu **özel bir tedaviyi gerektiren mahpuslar** (*Tutuklu + Hükümlü*), uzman kurumlara veya sivil hastanelere sevk edilir. Hastane hizmetlerinin kurum içinde verilmesi durumunda, bu kurumların araçları, donanımları ve ilaç stoklarının hasta mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) tıbbi bakım ve tedavilerini karşılayabilecek uygunlukta olur ve buralarda uygun eğitim görmüş görevliler bulunur.²

(3) Her mahpusa (*Tutuklu + Hükümlü*), nitelikli bir **dişçi**nin hizmetinden yararlanma olanağı verilir.

23. (1) Kadın mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) tutulduğu kurumlarda doğum öncesi ve doğum sonrası her türlü bakım ve tedavi için özel bir yer bulunur. Olanak bulunan yerlerde, çocukların kurum dışında bir hastanede doğmaları için gerekli düzenlemeler yapılır. Bebek hapisanede doğmuş ise, hapisanede doğduğu doğum belgesine işlenmez.

(2) Bebeklerin anneleri ile birlikte kalmalarına izin verilen kurumlarda, bebeklerin annelerinin bakımı altında olmadığı zamanlarda bırakılabilecekleri ve nitelikli kişiler tarafından hizmet verilen bir **kreş** sağlanır.

24. Sağlık görevlisi, mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) özellikle fiziksel ve ruhsal hastalıklarına tanı koymak ve gerekli bütün önlemleri almak, bulaşıcı hastalık taşıdığından kuşkulandığı mahpusu (*Tutuklu + Hükümlü*) öbürlerinden ayırmak, rehabilitasyonu önleyebilecek fiziksel ve ruhsal kusurları not etmek ve her birinin fiziksel çalışma kapasitesini saptamak amacıyla, her mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) kuruma girişinden sonra en kısa sürede ve daha sonra gerektiği her zaman mahpusu (*Tutuklu + Hükümlü*) görür ve muayene eder.

25.

(1) Sağlık görevlisi, mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) fiziksel ve ruhsal sağlıklarının bakımını yapar ve bütün hasta mahpusları (*Tutuklu + Hükümlü*), hastalıktan yakınanları ve sağlığı bakımından özel olarak dikkat çekenleri her gün görür.

(2) Sağlık görevlisi, bir mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) fiziksel veya ruhsal sağlığının bozulmuş olmasını ve mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) sağlığının mahpusluğun devamı veya mahpusluk koşullarından biri nedeniyle kötü biçimde etkilenmiş olmasını kurum yöneticisine bildirir.

---

² **Ruhi Su**, 12 Eylül yönetiminin engellemeleri yüzünden (**Evren-Özal** yönetimi, yakalandığı hastalıktan kurtulabilmesi için Avrupa'ya sağaltıma gitmesi gerekirken, ozana pasaport vermeyerek, erken ölümünü hazırladı. Ölümünden kısa süre önce sanatçının yurtdışına çıkabilmesi için Almanya'dan çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bunlardan biri, içlerinde Heinrich Böll, Günter Grass, Ingeborg Drewitz, Siegfried Lenz ve Günther Wallraf'ın da bulunduğu 10'u aşkın yazar, profesör ve bilim adamının imzalarını içeren bir çağrının Türkiye'ye gönderilmiş olmasıdır. Fakat Türkiye hükümeti her türlü ısrarlara kulaklarını tıkadı. Israrlı girişimler sonucu ölümünden ancak iki ay önce pasaport verildi. Ne var ki, iş işten geçtiği için, pasaport kullanılmasına olanak kalmamıştı. Yurtdışında sağaltım olanağı bulamadı ve 20 Eylül 1985'te öldü. Cenaze törenine binlerce kişi katıldı ve 12 Eylül döneminin ilk büyük kitle gösterisine dönüştü. Cenazede gözaltına alınan 163 kişi, "**Ruhiler Ölmez!**" sloganı attıkları için İstanbul Siyasi Şubede 15 gün gözaltında tutuldu.

26.

(1) Sağlık görevlisi, aşağıdaki konularda düzenli olarak denetim yapar ve yöneticiye önerilerde bulunur:

- a) Yiyeceklerin kalitesi, niceliği, hazırlanması ve servisi;
- b) Kurumun ve mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) hijyenik koşulları ve temizliği;
- c) Kurumun temizliği ısınması, aydınlatılması ve havalandırılması;
- d) Mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) giysilerinin ve yatacak yerlerinin uygunluğu ve temizliği;
- e) Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinden sorumlu bir teknik personelin bulunmaması durumunda, beden eğitimi ve sporla ilgili kurallara uyulması.

(2) Kurum yöneticisi, sağlık görevlisinin 25 (2) ve 26. kurallara göre sunduğu raporları ve tavsiyeleri dikkate alır; yapılan tavsiyelere yöneticinin de katılması halinde, bu tavsiyeleri uygulamak için acil önlemler alınır; eğer alınacak önlemler (tedbirler) yöneticinin yetkisine girmiyorsa veya yönetici yapılan bu tavsiyelere katılmıyorsa, hemen kendi raporunu ve sağlık görevlisinin yaptığı tavsiyeyi daha yüksek makamlara sunar.

32. (1) Sağlık görevlisi mahpusu (*Tutuklu + Hükümlü*) muayene etmeden ve kendisine dar bir yere kapatma veya yiyecek azaltma cezalarının uygulanabileceği konusunda yazılı bir izin vermeden, böyle bir ceza uygulanamaz.

(2) Mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) fiziksel veya ruhsal sağlığına zarar verebilecek başka bir ceza için de aynı kural uygulanır. Hiçbir durumda, 31. Kuraldaki ilkeye aykırı olan veya bu kuraldan uzaklaşan bir ceza verilemez.

(3) Sağlık görevlisi bu tür cezayı çekmekte olan mahpusları (*Tutuklu + Hükümlü*) her gün ziyaret eder; sağlık görevlisi, mahpusun fiziksel ve ruhsal sağlığı bakımından bu cezanın sona erdirilmesini veya değiştirilmesini gerekli görmesi halinde, durumu kurum yöneticisine tavsiye eder.

Mahpusların eşyalarının saklanması

43. (4) Bir mahpusun bir ilacı beraberinde getirmesi halinde, sağlık görevlisi bunların nasıl kullanılacağına karar verir.

Ölüm, hastalık, nakil ve diğerlerinin bildirilmesi

44. (1) Mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) ölmesi veya ağır hastalanması veya ciddi biçimde yaralanması veya ruhsal hastalıklarının tedavisi için başka bir kuruma gönderilmesi halinde, eğer mahpus evli ise eşine veya en yakın akrabasına ve her koşulda, mahpus tarafından daha önce adı verilen kişiye kurum müdürü tarafından haber verilir.

(2) Mahpus (*Tutuklu + Hükümlü*), yakın akrabalarının ölümü veya ağır hastalığından haberdar edilir. Yakın akrabasının ölümcül hasta olması durumunda, koşulların elvermesi halinde mahpusun bu yakınına tek başına veya kendisine eşlik eden biriyle ziyaret etmesine izin verilir.

52. (1) Bir veya daha çok sağlık görevlisinin tam gün hizmet vermesini gerektirecek kadar büyük olan kurumlarda, sağlık görevlilerinden en az biri kurum binasında veya hemen kurumun yakınında bir yerde kalır.

(2) Diğer kurumlardaki sağlık görevlileri, kurumu her gün ziyaret eder ve acil durumlarda hemen müdahale edebilecek kadar yakında otururlar.

62. Kurumdaki sağlık hizmetleri, mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) rehabilitasyonunu engelleyen herhangi bir fiziksel veya ruhsal hastalığı veya problemi teşhis ve tedavi etmeye çalışır. Bu amaç için her türlü sihi, tıbbi ve psikiyatrik hizmet sağlanır.

66. (2) Mahpusun (*Tutuklu + Hükümlü*) cezaevine girişinden sonra cezaevi müdürüne, belirli bir uzunlukta ceza almış her mahpus için yukarıdaki fıkrada belirtilen konularda tam bir rapor verilir. Bu tür bir rapor her zaman, mümkün olduğu takdirde psikiyatri alanında tecrübesi olan bir sağlık görevlisinin, mahpusun fiziksel ve ruhsal durumu hakkında vereceği bir raporu da içerir.

71. (2) Hapis cezası alan bütün mahpuslardan (*Tutuklu + Hükümlü*), sağlık görevlisi tarafından belirlenmiş fiziksel ve ruhsal koşullarına uygun **bir işte çalışmaları istenir**.

78. Mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) ruhsal ve fiziksel sağlıkları için her kurumda eğlendirici ve kültürel faaliyetler düzenlenir.

B. AKIL ve RUH HASTASI OLAN MAHPUSLAR

82. (1) Akıl hastası olduğu tespit edilen kişiler cezaevlerinde tutulamazlar ve bu kişilerin olanaklı en kısa sürede akıl hastanelerine sevk edilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılır.

(2) Diğer ruhsal hastalıklardan veya anormalliklerden yakınmacı olan mahpuslar (*Tutuklu + Hükümlü*), uzman tıbbi kurumlarda gözlem altına alınır ve tedavileri yapılır.

(3) Bu tür bir mahpus (*Tutuklu + Hükümlü*) hapisanede kaldığı sürece, bir sağlık görevlisinin özel olarak gözetimi altında tutulur.

91. Mahpusların (*Tutuklu + Hükümlü*) yaptıkları başvurunun makul olması ve giderlerini kendileri karşılamaları halinde, kendi doktorları ve dış hekimleri tarafından ziyaret ve tedavi edilmesine izin verilir. (*BM Enformasyon Merkezi, UNIC-Ankara UNIC Turkey, Ankara, 18.12.2000*)

Tutuklulara Uygulanacak Muameleler için Temel İlkeler, 14 Aralık 1990 tarihli 45/111 sayılı Genel Kurul kararı ile kabul ve ilan edilmiştir

9. Mahpuslar (*Tutuklu + Hükümlü*), hukuksal durumlarından kaynaklanan bir ayrımcılık yapılmaksızın, ülkede sağlanabilen sağlık hizmetlerinden yararlanacaklardır.

İSTANBUL PROTOKOLÜ

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu ve Genel Kurulu'nca **İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkileyici Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu** olarak hazırlanan **İSTANBUL PROTOKOLÜ**; işkence ve kötü muamele gördüğünü öne süren bireylerin değerlendirilmesi, işkence savlarının incelenmesi ve bu tür olayların yargıya, soruşturma yapmakla yükümlü öbür kurumlara raporlanması için uluslararası kuralları belirleyen bir başvuru kaynağıdır.

İstanbul Protokolü, çok açık bir biçimde, güvenlik güçlerinin çok özel hasta-hekim ilişkisinin yaşandığı muayene odasında bulunmaması gerektiğini belirtmiştir. Ancak muayeneyi yapan hekim,

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

tutuklunun-mahkumun sağlık görevlilerinin güvenliğine ilişkin ciddi bir risk oluşturduğu düşüncesinde ise, hekimin istemi üzerine muayene sırasında ilgili kurumun güvenlik personeli hazır bulunabilir.

İSTANBUL PROTOKOLÜ bu durumda da muayene odasında bulunacak güvenlik gücünün polis ya da öbür kolluk gçleri yerine, o sağlık kuruluşunun güvenlik personelinin olması gerektiğini belirtmiştir. Protokol, bu durumda bile ilgili personelin hasta-hekim görüşmesini işitebilme uzaklığının dışında durması gerektiğini vurgulamaktadır. Hekim bu istemini ve gerekçelerini yazılı olarak kayıt altına almalıdır.

ÜçLü PROTOKOL

17 Ocak 2000'de imzalanan ve 2003'te yeniden düzenlenen ve dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek, İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu ve halen görevini sürdüren Sağlık Bakanı Recep Akdağ'ın imzalarını taşıyan **çl Protokol**'ün 61. maddesinde ise şöyle denmektedir :

"Terörle Mücadele ve Çıkar Amaçlı Suç rgtleriyle Mücadele Yasalarının kapsamı dışında kalan suçlardan tutuklu ve hükümlü olanların, hastanelerde muayeneleri sırasında jandarma, odanın korumalı olması durumunda kapı dışında bekleyecek, korumalı olmaması durumunda muayene odası içinde bulunacak, doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma önlemleri alacaktır. Ancak tutuklu ve hkmllerce muayene sırasında yapılacak her türlü yasa dışı istem, ilgili sağlık personeli tarafından anında jandarma devriye komutanına bildirilecektir."

Dolayısıyla İstanbul Protokolü ile çl Protokol arasında bir çelişki doğmaktadır.

Uluslar arası anlaşmaların Türk hukukundaki yeri ve etkisi, uzun süre İnsan Hakları Sözleşmeleri ve daha özel olarak **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi** zerinden yapılmış; ancak tartışmaların kaynağı olan Anayasa'nın 90. maddesine 2004 yılının Mayıs ayında yeni bir tümce eklenmesiyle, insan hakları sözleşmeleri ve yasalarımızın çatışması durumunda hangisinin tercih edileceği büyük ölçüde netleşmiştir. Bu madde şöyledir:

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle ıkabileceek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri uygulanır." (Anayasa md. 90)

Bu yüzden, hekimlerin; mahkum ve tutuklu muayeneleri esnasında kolluk güçlerinin içeride bulunma ısrarı, baskıyla kelepçenin ıkarttırılmaması veya kısıtlılığa neden oldukları öbür durumlarda **çl Protokol** yerine **İstanbul Protokolü**'ne göre davranmaları gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi-AİHM kararlarında uyulması zorunlu bir ölçüt olarak tanımlanan İstanbul Protokol'ünün iç hukukta bağlayıcı bir hukuk kaynağı olduğunun tüm hekimlerce bilinmesi ve kabul edilmesi gerekmektedir.

AİHM'inde görüşülen Osman Karademir/TÜRKİYE davasında Mahkeme; İstanbul Protokolü'nn değişik bölümlerini ölçüt olarak, Protokolü bir bütün olarak taraf devletler tarafından **bağlayıcı** gördüğünü ortaya koymuştur. Bu olguda başvurucu, güvenlik görevlilerinin doktorla muayene öncesi özel olarak görüşerek kendisine yapılan kötü muameleye ilişkin iddialarının tıbbi rapora girmesini engellediğini ileri srmştir. Mahkeme yine İstanbul Protokolü'ne göndermeyle, **hekimlerin her zaman en yüksek etik ölçütlere göre davranmaları gerektiğini** ve **muayenenin**

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgl Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

hekimin denetiminde, güvenlik görevlilerinin ve öbür devlet görevlilerinin bulunmadığı ortamda gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

AİHM'inde görüşülen Karaduman ve diğerleri/TÜRKİYE davasında Mahkeme; bu davada başvuru, gözaltı süresince Diyarbakır ve Ankara'da; farklı hekimler tarafından muayene edilmiş; raporların kimilerinde saptanan yaralanmalar, öbürlerinde belirlenememiştir. Ayrıca hazırlanan iki raporda yaralanmaların "eski" olduğu belirtilmiş ancak bu kavramla neyin kastedildiği açıklanmamıştır. Başvuru, yerel mahkeme önünde Adli Tıp Uzmanları Derneği'nden iki uzmanın raporunu sunmuşlar, bu raporda gözaltı sırasında yapılan incelemelerin İstanbul Protokolü'ne uygun olmadığı saptanmıştır. AİHM, bu kararda da İstanbul Protokolü'nden uzun bir alıntı yapmıştır (*Ankara Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu Raporu, 10.6.11*).

İÇ HUKUK KAYNAKLARI...

*" Ulusun tüm bireylerinin sağlıklı olmaları için sağlık koşullarını gerçekleştirmek, Devlet durumunda bulunan siyasal kuruluşların **EN BİRİNCİ** görevidir."*

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

Cumhurbaşkanı'nın yetkisi

Anayasa md. 104 : Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,

Madde 56 : Her-kes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir...
Devlet, her-ke-sin yaşamını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak;
... amacıyla sağlık kuruluşlarını .. planlayıp hizmet vermesini düzenler...

- **5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yasa**
- **5237 sayılı Türk Ceza Yasası**
- **5271 sayılı Ceza Muhakemesi Yasası** ile birlikte
'Türk ceza adaleti sistemi' ni oluşturan 3 temel yasa söz konusudur.

CEZA MUHAKEMESİ YASASI

(Yasa No 5271, kabul tarihi 04/12/2004, yayımlandığı Resmi Gazete 17/12/2004, no 25673)

GÖZLEM ALTINA ALINMA

Madde 74 - (1) Fiili işlediği yolunda güçlü kuşkular bulunan "şüpheli" (*suspect*) veya sanığın **akıl hastası** olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve savunmanın (müdafiin, avukatın) dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza yargı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.,

(3) Gözlem süresi üç haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa, resmî sağlık kurumunun istemi üzerine, her kezinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı üç ayı geçemez.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır.
Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

YÖNETMELİK

Madde 99 : Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık denetiminin nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk (*polis ve jandarma*) tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kurallar, yönetmelikte gösterilir.

KUŞKULU ÖLÜMÜN BİLDİRİMİ

Madde 159 : Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde; kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhal C. Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler.

CEZA ve GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN

(Yasa no 5275, kabul tarihi 13/12/2004, yayımlandığı R. Gazete 29/12/2004, sayı:25685)

Madde 16 : (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye dek Türk Ceza Yasasının 57 nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmi sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkumun yaşamı için kesin bir tehlike oluşturuyorsa mahkumun cezasının infazı iyileşinceye dek geri bırakılır.

Ağırlaştırılmış yaşam boyu (müebbet) hapis cezasının infazı

Madde 25 :

ı) Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbî tetkik ve zorunluluklar dışında, ceza infaz kurumlarında, olanak olmadığı takdirde tam donanımlı Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenli mahkûm koşullarında uygulanır.

Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması

Madde 48 :

c) **Hücreye koyma** cezasına ilişkin disiplin cezalarının infazından önce ve infazı sırasında hükümlü, hekim tarafından muayene edilir. İlgilinin bu cezaya katlanamayacağı anlaşılırsa cezanın infazı sonraya bırakılır veya hekiminin belirleyeceği aralıklarla infaz edilir. Koşullu salıverilme tarihine dek hükümlünün iyileşemeyeceğinin tam donanımlı Devlet veya üniversite hastanesi sağlık kurulu raporu ile saptanması durumunda hücreye koyma cezası infaz edilmez;

Nakiller

Madde 53 :

(2) Hükümlü (*dikkat, tutuklu değil!*) nakilden önce aranır ve kurum hekimine, yoksa başka bir

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

resmi hekime muayene ettirilir; muayene sonucu yola çıkarılmayacağı anlaşılanlar, kurumun en üst amirince derhal resmi bir sağlık kuruluşuna sevk edilir. Mazeretinin, biri hastalığın uzmanı olmak üzere en az iki uzman hekimin imzaladığı ve hastane başhekiminin onayladığı resmi rapor ile belgelenmesi durumunda nakil, mazeret ortadan kalkıncaya dek geri bırakılır..

Hastalık nedeniyle nakil

Madde 57: (1) Hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü (*dikkat, tutuklu değil!*), bulunduğu yere en yakın **tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.**

(2) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin (*dikkat, tutuklu değil!*) başka yerlerdeki hastanelere sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması durumunda, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın nedeni, tedavinin hangi nedenle bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla olanaklıdır. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan Devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

(3) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir; aksi halde hükümlü (*dikkat, tutuklu değil!*) ait olduğu kuruma iade edilir.

(4) Hükümlü, acil durumlar dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil durumların varlığında Adalet Bakanlığına bilgi verilir.

(5) Hükümlü (*dikkat, tutuklu değil!*), sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiğinde, başka kurumlara nakledilebilir.

Madde 72- (1) Hükümlüye (*dikkat, tutuklu değil!*) Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinsel ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve gereksinim maddeleri dışındaki gereksinimlerini kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve denetimi altında dışardan sağlanabilir.

(3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir.

(4) Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklara ve süt emziren annelere durumlarına uygun gıda verilir.

Madde 78 : (1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.

(2) Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

(3) Rızası olsa bile hiçbir hükümlü üzerinde tıbbî deney yapılamaz.

Sağlık denetimi

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

Madde 79: (1) Kurum hekimi, kurumu ayda en az bir kez denetleyerek genel ve özel önlem alınması gereken hastalıklar ile kurumda sağlık koşulları yönünden alınması gereken önerileri içeren bir rapor düzenler ve kurum yönetimine verir.

Hastaneye sevk

Madde 80: (1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhal bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.

İnfazı engelleyecek hastalık durumu

Madde 81: (1) Kurum hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum yönetimine bildirilir.

Hükümlünün kendisine verilen yiyecek ve içecekleri reddetmesi

Madde 82- (1) Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamazsa, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır.

(2) **Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda** bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan önlemlere ve yapılan çalışmalara karşı yaşamsal tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, **isteklerine bakılmaksızın** kurumda, olanak bulunmadığında hemen hastaneye kaldırılarak muayene ve tanıya yönelik tıbbi araştırma, tedavi ve beslenme gibi önlemler, sağlık ve yaşamları için tehlike oluşturmamak koşuluyla uygulanır.

(3) Yukarıda belirtilen durumlar dışında, bir **sağlık sorunu** olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya yaşamlarının ciddi tehlike içinde olması veya ceza infaz kurumunda bulunanların sağlık veya yaşamları için tehlike oluşturan bir durumun varlığında da ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Bu maddede öngörülen önlemler, kurum hekiminin öneri ve yönetimi altında uygulanır. Ancak, kurum hekiminin zamanında müdahale edememesi veya gecikmesi hükümlü için yaşamsal tehlike doğurabilecek ise, bu önlemlere 2. fıkroda belirtilen koşullar aranmaksızın başvurulur.

(5) Bu madde uyarınca hükümlülerin **sağlıklarının korunması** ve tedavilerine yönelik zorlayıcı önlemler, onur kırıcı nitelikte olmamak koşuluyla uygulanır.

Beden eğitimi

Madde 87 : (1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır.

Madde 92 : (1) Hükümlü; izin, hastaneye, C. Başsavcılığına veya duruşmaya sevk, eğitim, öğretim, işyurdu, cezanın ertelenmesi, salıverilme, nakil, deprem, sel gibi doğal afet ve yangın dışında ve yetkili makamca verilmiş yazılı bir emir olmadıkça kapalı kurumun dışına çıkarılamaz.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgöl Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

(2) (**Ek: 25/5/2005-5351/6 md.**) 5271 sayılı yasanın 250 nci maddesinin 1. fıkrasında yer alan suçlarla ilgili olarak alınan bilgilerin doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu durumlarda, hükümlü veya tutuklular, rızaları alınmak koşuluyla, ilgili makamın ve C. Başsavcılığının istemi üzerine yargıç kararı ile geçici sürelerle ceza infaz kurumundan alınabilirler. Bu süreler, hükümlü veya tutuklu dinlendikten sonra işin niteliğine göre, her kezinde dört günü ve hiçbir biçimde on beş günü geçmemek üzere yargıç tarafından belirlenir ve hükümlülük ve tutuklulukta geçmiş sayılır. Ceza infaz kurumundan ayrılış ve dönüşlerinde hükümlü veya tutuklunun sağlık durumu doktor raporu ile belirlenir. Yer gösterme sırasında yapılan işlemlere ilişkin belgelerin bir örneği ilgilinin dosyasında korunmak üzere C. Başsavcılığına gönderilir.

TÜRK CEZA YASASI

Akıl hastalarına özgü güvenlik önlemleri

Madde 57 : (1) Fiili işlediği sırada **akıl hastası** olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik önlemine hükmedilir. Hakkında güvenlik önlemine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

(2) Hakkında güvenlik önlemine hükmedilmiş olan **akıl hastası**, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine, mahkeme veya yargıç kararıyla serbest bırakılabilir.

(3) Sağlık kurulu raporunda, akıl hastalığının ve işlenen fiilin niteliğine göre, güvenlik bakımından kişinin tıbbi denetim ve izleminin gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, bunun süre ve aralıkları belirtilir.

(4) Tıbbi denetim ve izlem, raporda gösterilen süre ve aralıklarla, C. Savcılığınca bu kişilerin teknik donanımı ve yetkili uzmanı olan sağlık kuruluşuna gönderilmeleri ile sağlanır.

(5) Tıbbi denetim ve izlemde, kişinin akıl hastalığı itibarıyla toplum açısından tehlikeliliğinin arttığı anlaşıldığında, hazırlanan rapora dayanılarak, yeniden koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik önlemine hükmedilir. Bu durumda, bir ve devamı fıkralarda belirlenen işlemler tekrarlanır.

(6) İşlediği fiille ilgili olarak hastalığı yüzünden davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişi hakkında 1. ve 2. fıkra hükümlerine göre yerleştirildiği yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda düzenlenen kurul raporu üzerine, mahkûm olduğu hapis cezası, süresi aynı kalmak koşuluyla, kısmen veya tümüyle, mahkeme kararıyla akıl hastalarına özgü güvenlik önlemi olarak da uygulanabilir.

(7) Suç işleyen alkol ya da **uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı** kişilerin, güvenlik önlemi olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına dek devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme veya yargıç kararıyla serbest bırakılabilir.

CEZA İNFAZ KURUMLARININ YÖNETİMİ ile CEZA ve GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA TÜZÜK

(Bakanlar Kurulu karar tarihi – sayısı; 20/03/2006; 2006/10218; RG 06/04/2006, sayı 26131)

SAĞLIK SERVİSİ

Madde 25 - (1) Kurumda koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini cezaevi tabibinin başkanlığında

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır.
Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

yerine getiren servistir. Sağlık servisinde cezaevi tabibi, diş tabibi, eczacı, veteriner, diyetisyen, sağlık memuru ve hayvan sağlık memuru görev yapar.

(2) Cezaevi hekiminin görevleri

- a) Kurumun sağlık koşullarını düzenleyerek, hükümlülerin ve kurum personelinin muayene ve tedavilerini yapar,
- b) Kurumun sağlık koşullarını bozan hareketlerin önlenmesi amacıyla, tedavi olmayı reddedenlerin ve kurumun sağlığını bozacak şekilde hareket edenleri kurum en üst amirine bildirir,
- c) *Kurumda ortaya çıkan hastalıklar ve bu hastalıkların önlenmesi için alınacak önlemler ile ayrıca iaşenin (yiyeyeğin) niteliğine, miktarına ve dağıtım biçimlerine, hükümlülerle personelin temizliğine, kurumun **sihh tesisat, ısıtma, aydınlatma ve havalandırma** tesislerinin sağlık koşullarına elverişli işleyip işlemediğine, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sağlık koşullarına uygun yrtlp yürütülmediğine ilişkin hususları belirlemek amacıyla, kurumu ayda en az bir kez denetleyerek hazırlayacağı raporu kurum en üst amirine sunar ve sağlık istatistiklerini düzenler,*
- d) Merkezi bütçe ve işyurdu tarafından alınan tüm **gıda maddelerinin muayenesini yapar** ve tüketilmesinde sakınca görülen ve imha edilmesi gereken gıda maddelerini belirler,
- e) Kurumda eczacının bulunmaması durumunda ilaçların dağıtımını sağlar,
- f) Sağlık servisinin; tıbbi, idar ve teknik hizmetlerini mevzuata uygun yürütür ve denetler,
- g) Sağlık servisinin, tıbbi kayıt ve arşiv sistemini oluşturur ve kayıtların düzenli ve doğru tutulmasını sağlar,
- h) Tıbbi atıkların denetimi ve imhası için gereken önlemleri alır.

(3) **Diş hekiminin görevleri:** Hkmllerle kurum personelinin, ağız ve diş sağlığıyla ilgili koruyucu ve tedavi edici hizmetlerini yapar ve sağlık istatistiklerini düzenler.

(4) **Hekimlerin ortak görev ve sorumlulukları:** Cezaevi hekimi ve dişhekimini, sağlık servisinde çalışan öbür personelle birlikte, aşağıda belirtilen işleri yapmak için ortak görev anlayışıyla davranır.

- a) **Sağlık gözetimi** : Tabipler kurumu sık sık denetler ve kurumun mevcuduna göre ayda bir veya iki kez olmak üzere kurumun tümünü gezerek, kurumun genel sağlık durumunu denetler, ivedi önlem alınmasını gerektiren bir hastalığın bulunması durumunda derhl kurum en üst amirine bildirir,
- b) Hekimler, öbür unvanlardaki personel gibi kurumun özelliği dikkate alınarak vardiya sistemine göre çalıştırılabilir. Vardiya sisteminin uygulanmadığı durumlarda, önemli bir rahatsızlık bildirildiğinde, günün her saatinde kuruma gelerek gerekli önlemleri alır.

(5) Eczacının görevleri (md. 48)

ı) Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık önlemleri, tıbbi tetkik ve zorunluluklar dişında kurumlarda, olanaklı olmadığında tam donanımlı Devlet ya da niversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkum koğuşlarında uygulanır.

HAPİS CEZASININ İNFAZININ HASTALIK NEDENİ İLE ERTELENMESİ

Madde 54 : (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye dek kadar 5237 sayılı yasanın (*Türk Ceza Yasası*) 57 nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler, ceza infaz kurumunda geçmiş sayılır.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgl Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

(2) Öbür hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının hükümlülere ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile **hapis cezasının infazı, hükümlünün yaşamı için kesin tehlike oluşturuyorsa cezanın infazı, hükümlü iyileşinceye dek geri bırakılır.**

(3) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen geri bırakma kararı, Adli Tıp Kurumunca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığınca belirlenen tam donanımlı hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumunca onaylanan rapor üzerine, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığınca verilir.

Geri bırakma kararı, hükümlünün bağlı olacağı yükümlülükler belirtilerek kendisine ve yasal temsilcisine tebliğ edilir. Hükümlünün geri bırakma süresi içinde bulunacağı yer, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından ilgili C. Başsavcılığına bildirilir. Hükümlünün sağlık durumu, geri bırakma kararını veren C. Başsavcılığınca veya onun istemi üzerine, bulunduğu veya tedavisinin yapıldığı yer C. Başsavcılığınca, sağlık raporunda belirtilen sürelerle, bir süre bulunmadığı takdirde üçer aylık dönemlere göre bu fıkroda yazılı usule uygun olarak incelettilir. İnceleme sonuçlarına göre geri bırakma kararını veren C. Başsavcılığınca, geri bırakmanın sürüp sürmeyeceğine karar verilir.

Geri bırakma kararını veren C. Başsavcılığının istemi üzerine, hükümlünün izlenmesine yönelik önlemler, bildirim yapıldığı yerde bulunan kolluk (Polis, jandarma) makam ve memurlarınca yerine getirilir. Bu fıkroda yazılı yükümlülüklerle aykırı hareket edilmesi durumunda geri bırakma kararı, kararı veren C. Başsavcılığınca kaldırılır. Bu karara karşı infaz yargıçlığına başvurulabilir.

(4) Hapis cezasının infazı, gebe olan veya doğurduğu tarihten başlayarak altı ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa, doğumdan izleyen iki ay sonra ceza infaz olunur.

Madde 67 :

b) Kabul odasında geçen süre içinde cezaevi tabibi tarafından muayeneleri yapılır ve muayene sonucu sağlık fişine kaydolunur,

c) Muayene sonucunda, kurumda tedavisi olanaklı olmayan veya bulaşıcı bir hastalığı veya cezasının infazına engel herhangi bir engeli (maluliyeti) olduğu saptananlar, kurum en üst amiri tarafından derhal C. Başsavcılığına bildirilir,

REVİR

Madde 114 : (1) Her kurumda bir revir bulunur. Revir, **cezaevi hekiminin** sorumluluğunda faaliyet gösterir.

(2) Kurum revirinde bulundurulması gerekli tıbbî araç ve gereçler ile kurum revirinin çalışma ilke ve yöntemleri kurum iç yönetmeliğinde gösterilir.

(3) Yasa hükümlerine ve durumlarına göre, 5275 sayılı yasanın 16 ncı maddesinin 4. fıkrasının uygulanmadığı durumlarda, **gebe** olan kadın hükümlülerin bulunduğu kurumlarda, doğum öncesi ve doğum sonrası her türlü bakım ve tedavi için özel bir yer ayrılır. Doğumun kurum dışında bir sağlık kuruluşunda gerçekleşmesi için gerekli önlemler alınır. Ancak, doğum, kurumda gerçekleşmişse çocuğun kurumda doğduğu, doğum belgesine işlenmez.

HASTANEYE SEVK

Madde 115 : (1) Hükümlünün sağlık nedeniyle bir hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, cezaevi hekimi tarafından bir raporla derhal kurum en üst amirine bildirilir.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

HÜKÜMLÜLERİN HASTANELERDE MUAYENE ve TEDAVİLERİ

Madde 116 : (1) Kurumda tedavisi olanaklı olmayan hastalığı bulunan hükümlülerin muayene ve tedavileri Devlet ve üniversite hastanelerinde gerçekleştirilir. Hükümlülerin yatarak tedavileri, bunlar için ayrılan hükümlü koşullarında yapılır. Hükümlü koşulu yoksa, tedavileri dış güvenlikten sorumlu güvenlik görevlileri tarafından gerekli önlemler alınarak hastanelerin öbür birimlerinde yapılır.

(2) Açık kurumlar ile **çocuk eğitimevi** hükümlülerinin kurum dışındaki yatarak tedavileri, tedavi eden kurumun bulunduğu yerdeki kurumun iç güvenlik görevlileri gözetiminde ve hükümlü odası dışındaki bir bölümde yapılır.

(3) Kurum dışında yatarak tedavileri yapılan hükümlülerin yanında, tedaviyi yapan hekimin raporuyla zorunlu olduğunun bildirilmesi durumunda eşi, annesi, babası, kardeşi, çocuğu, bunlar yoksa C. Başsavcılığının uygun gördüğü bir aile yakını eşlikçi olarak bulundurulabilir.

HÜKÜMLÜNÜN MUAYENE ve TEDAVİSİ

Madde 117 : (1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi cezaevi hekimince yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.

(2) Kurumda, hükümlünün muayene veya tedavisi sırasında cezaevi hekimince istenmediği sürece, muayene odasında sağlık personeli dışında görevli bulundurulmaz. Ancak güvenlik amacıyla ve konuşulanların duyulmayacağı biçimde, kurum idaresi tarafından gerekli önlemler alınır.

(3) Sağlık Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

(4) Rızası olsa bile hiçbir hükümlü üzerinde tıbbî deney yapılamaz.

İNFAZI ENGELLEYECEK HASTALIK DURUMU

Madde 118 : (1) Cezaevi hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum en üst amirine bildirilir.

HÜKÜMLÜNÜN KENDİSİNE VERİLEN YİYECEK ve İÇECEKLERİ REDDETMESİ

Madde 119 : (1) Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda cezaevi hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamazsa, beslenmelerine cezaevi hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır.

(2) Beslenmeyi reddederek **açlık grevi veya ölüm orucunda** bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan önlemlere ve yapılan çalışmalara karşın yaşamsal tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu cezaevi hekimince belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhal hastaneye kaldırılarak muayene ve tanıya yönelik tıbbi araştırma, tedavi ve beslenme gibi önlemler, sağlık ve yaşamları için tehlike oluşturmamak koşuluyla uygulanır.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır. Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgöl Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

(3) Yukarıda belirtilen durumlar dışında, bir sağlık sorunu olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya yaşamlarının ciddi tehlike içinde olması veya kurumda bulunanların sağlık veya yaşamları için tehlike oluşturan bir durumun varlığında da 2. fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Bu maddede öngörülen önlemler, cezaevi hekiminin öneri ve yönetimi altında uygulanır. Ancak, cezaevi hekiminin zamanında müdahale edememesi veya gecikmesi hükümlü için yaşamsal tehlike doğurabilecekse, bu önlemlere 2. fıkrada belirtilen koşullar aranmadan başvurulur.

(5) Bu madde uyarınca **hükümlülerin sağlıklarının korunması** ve tedavilerine yönelik zorlayıcı önlemler, onur kırıcı nitelikte olmamak koşuluyla uygulanır.

HÜKÜMLÜLERİN SAĞLIK GİDERLERİ (Madde 120)

(1) Aşağıda sayılanlardan;

a) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emekli olmuş hükümlüler ile hak sahibi olup da hükümlü olan yakınlarının,

b) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olarak çalışmaktayken **meslek hastalığı, iş kazası** ve görev malûllüğü nedeniyle bedensel veya ruhsal arızaya uğramış olan ve daha sonra kurumlara giren hükümlüler ile hak sahibi olup da hükümlü olan yakınlarının,

c) Sigortalılık niteliğinin yitirilmesinden başlayarak, verilen süreler içinde meydana gelen ve bu süre içinde kurumlara girmiş bulunan hükümlülerin her türlü tanı ve tedavi giderleri ile sağlık yardımları hükümlülerin bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumlarınca karşılanır.

(2) İşyurdunda çalıştırılan sigortalı hükümlülerin tanı, tedavi giderleri ve sağlık yardımları ile bunların hastalanmaları ve raporlu bulunmaları durumunda, raporlu oldukları gün sayısı kadar geçici iş göremezlik ödenekleri hakkında da birinci fıkra hükümleri uygulanır.

(3) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayan hükümlünün, estetik amaçlı veya kurumdaki yaşantısını sürdürmesine engel oluşturmayan yakınlarla ilgili tedavi giderleri kendisi tarafından karşılanır.

(4) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayan hükümlünün üniversite hastaneleri dahil sağlık kurumlarındaki muayene, tetkik, kontrol ve tedavi bedelleri Sağlık Bakanlığı, ilaç bedelleri ise Adalet Bakanlığınca karşılanır.

ÖLÜM (Madde 121)

(1) Kurumda barındırılan hükümlünün ölümü hâlinde, durum bir tutanakla belgelendirilir. Tutanak ve cezaevi hekiminin raporu ile birlikte durum, kurumun en üst amirince hemen C. Başsavcılığına, kuruma kabul sırasında beyan ettiği yakınlarına bildirilir, Yabancı uyruklu olması durumunda ise 68 inci madde hükmü uygulanır.

(2) Hükümlü hakkında kurum kayıtlarına göre, ölümü bildirilebilecek yakınlarının saptanamaması durumunda, durum nüfusa kayıtlı olduğu yerdeki mülkî amire bildirilir. Hükümlünün yabancı uyruklu olup da mensubu olduğu ülkenin Türkiye'de yerleşik diplomatik temsilciliği veya konsolosluğu yoksa, durum C. Başsavcılığı aracılığıyla Dışişleri Bakanlığınca bildirilir.

(3) Kurum en üst amiri, C. Başsavcılığının izni ile cenazenin gömülmesi için gereken önlemleri alır. Gömme için istenirse, C. Başsavcılığının izni ile cenaze yakınlarına verilir. Yakınları bulunamaz veya yakınlarınca herhangi bir başvuru yapılmazsa, gömme işlemi C. Başsavcılığının yazılı istemi üzerine kurumun bulunduğu yer belediyesince yerine getirilir.

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır.

Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgöl Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

c) **Hücreye koyma cezasının** (md. 153) infazından önce ve infazı sırasında **hükümlü**, cezaevi hekimince muayene edilir. İlgilinin bu cezaya katlanamayacağı anlaşılırsa cezanın infazı sonraya bırakılır veya cezaevi hekiminin belirleyeceği aralıklarla infaz edilir. Koşullu salıverilme tarihine dek hükümlünün iyileşemeyeceğinin tam donanımlı Devlet veya üniversite hastanesi sağlık kurulu raporu ile saptanması durumunda hücreye koyma cezası infaz edilmez; yerine ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası iki katı süreyle uygulanır. Raporlar infaz dosyasına konulur.

ZORLAYICI ARAÇLARIN KULLANILMASI

Madde 155 : (1) **Hiçbir durumda zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz.**

Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Çocuk hükümlüler dışında olmak üzere, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Kurum revirinde veya sağlık kuruluşunda hükümlü hakkında uygulanacak muayene, tanı ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi durumunda cezaevi hekimi veya hekimin istem ve gözetiminde,

c) Öbür denetim yöntemlerinin yetersizliği durumunda hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için, kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir.

*****

Yazımıza Denis **Diderot**'dan bir alıntı ile başlamıştık. Yine O'ndan, o büyük Aydınlanmacıdan bir alıntı ile bağlayalım mı? Günümüzden 237 yıl öncesinin hukuk anlayışına bakar mısınız?

*“ Gerçek yasacı halktan başkası olamaz.
Tepeden inme yasalara halkın saygı duyduğu binde bir görülür.
Ama yasaları kendi yaptı mı; kendi işi bilip yürütecek, koruyacaktır onları.
Bunlar da bir kişinin sorumsuz istekleri değil; birçok insanın kendi mutlulukları, güvenlikleri
üstüne birbirine danışarak vardıkları istekler olacaktır. ”*

Denis DIDEROT, Düşünceler (1774)

Hukuk gemisi, ancak Erdem denizinde yüzebilir..

Cumhuriyet'in; hukuk devletine-hukukun üstünlüğüne aşık erdemli yurttaşlar yetiştirmesi ile ancak demokratik hukuk devleti yaşatılabilir. Ne yazık ki bu hedef sağlanamıyor. **Turgut Özal**'ın 20 yılı aşan bir süre önce dillendirdiği **“Anayasayı bir kez delmekle bir şey olmaz..”** çok talihsiz söyleminin benzerleri sürmekte.. Başbakan R.T. **Erdoğan** da **“TÜBİTAK Başkanı'nı 1 kezliğine kendisinin atamak istediğini..”** ısrarla dayatmakta ve -öyle de yapmakta- hukuk devleti açısından bir sakınca gör(E)memişti !?

Eğer bu “1 kezliğine” hukuk devletinin ırzına geçmek “masum” hatta “meşru” sayılacaksa, moda edilecekse; pek çok insanın dilinin ucuna dek gelebilecek “1 kezlik” kimi “masum” istekler, hayal edemeyeceğimiz içerikler kazanabilir ve bu yolun açıcıları için yaşamı cehenneme dönüştürebilir korkarız..

Fakat, Falih Rıfkı Atay'ın saptaması ne denli yerinde ve sarsıcı değil mi ?

✓ **“ Hukuk ile uygarlık ve kültürleri arasında uyum kuramayan toplumlar mutsuzdurlar.”**

---

www.ahmetsaltik.net, TEORİ Aralık 2011, İstanbul Barosu Dergisi Kasım-Aralık 2011'de yayımlanmıştır.
Ulusal Kanal'da : 19.12.12 günü Nurzen Amuran'ın DOSYA Programında Nilgül Doğan ve Dr. Eriş Bilaloğlu ile.

- ✓ "Hukukçunun değeri, bilgi derecesi ile değil, bilgisini uygulama yeteneğiyle ölçülür."
Prof. Dr. Ernst E. Hirsch
- ✓ "Güce dayanan adalet aciz, adalete dayanmayan güç zalimdir." **Blaise Pascal**
- ✓ "Adaletsiz rejimi, adaletle yıkınız / Alkışlar önüne kansız elle çıkınız." Mahatma **GANDİ**
- ✓ Düşünmeye gem vurmak, zihne gem vurmak demektir, bu ise, rüzgârı zapt etmekten daha zordur.
Mahatma Gandhi
- ✓ "Adaletsizliği bir yangından daha çabuk önlemeliyiz." **Heraklit**
- ✓ "Adaletsizlik eden, adaletsizliğe uğrayandan mutsuzdur." **Demokritos**
- ✓ "Kardeşliği yaratan şey, güçler ilişkisinden doğan adalettir her zaman;
yoksa, adaleti yaratan şey kardeşlik değildir. " / **Aristoteles**

✓ **Dikkat edilsin dileriz özellikle** :

Yazdıklarımız, teknik terimle "ideal hukuk" değil.. Yani "olması gereken ideal beklentiler.." değil. Tam tersine, yine teknik terimle "pozitif hukuk" gereğidir. Yani, yazılı mevzuatta yer alan yürürlükteki hukuk normlarıdır, kurallarıdır. Türkiye'de son 4-5 yıldır açıkça çiğnenen hukuktur!..

Not _____ : Bu makalemiz, **İstanbul Barosu Dergisinin** Kasım-Aralık 2012 sayısında (syf. ...) ve **TEORİ** Dergisi Aralık 2011 sayısında (syf. 36-59) yayımlanmıştır. 19.12.11 günü Ulusal Kanal'da, Nurzen Amuran'un Dosya programında Bn. Nilgül Doğan (E. Org. Çetin Doğan'ın eşi) ve TTB (Türk Tabipleri Birliği) Başkanı Dr. Eriş Bilaloğlu ile tartışılmıştır.

Kaynaklar : Metin içinde gösterilmiştir.